

The Importance of Human Capital in Increasing Innovative Activity in the National Economy

Amanov Otabek Amankulovich¹

Cholliiev Jasur Kopaysin ogli²

Аннотация:

Аннотация. Ушбу мақолада мамлакат иқтисодиётида инновацион технологияларни ролини оширишда инсон капиталидан самарали фойдаланиш, инсон омилини ҳар томонлама ривожлантириш масаласига илмий ёндашиб, батафсил ёритиб берилган. Мақолада инсон капитали учун киритилган инвестицияларнинг келажакда нафлилик даражаси, ўзини оқлаши кенг тушунтириб берилган.

Калит сўзлар. Инновация, инсон капитали, инвестиция, меҳнат бозори, таълим, иқтисодий ўсиш, инсон потенциали.

¹Associate Professor of department of "Innovative Economics" at Karshi Engineering And Economic Institute

²Master of Karshi Engineering And Economic Institute

Кириш. Ҳозирги кунда жаҳонда илмий-техник салоҳият юқори суръатларда ўсиб бориши билан бир қаторда ишлаб чиқаришнинг асосий омилларини интеллектуаллаштириш ўсиб бормоқда. Инновацияларни жорий этиш иқтисодий ўсишнинг ва бозорнинг рақобатбардошлигини таъминлашнинг муҳим омилига айланди. Бу эса ўз навбатида, барча жабҳаларда инновациялар соҳасидаги илғор илмий ишланмалар ва техник ютуқлардан самарали фойдаланишни ҳамда ҳозирги иқтисодий салоҳиятнинг рақобатбардошлигини мустаҳкамлашни талаб этмоқда. Шундан келиб чиққан ҳолда бугун кўплаб давлатлар томонидан илмий тадқиқот ва инновацион фаолиятни ривожлантиришга катта миқдорда инвестициялар йўналтирилмоқда.

Мавзуга оид адабиётлар шарҳи. Америкалик иқтисодчи олим Э.Денисон XX асрда АҚШ иқтисодиётини таҳлил қилар экан, амалда миллий ялпи ички маҳсулот ҳажми орттиришнинг кўпи билан фақат ярмини техниканинг янгилини ҳамда меҳнат ва ишлаб чиқариш ускуналаридан фойдаланиш кўламларининг кенгайтириши ташкил қилганини асослаб берди. Иқтисодий ўсишнинг иккинчи ярми нима ҳисобига таъминланганлиги тадқиқотчилар олдида жиддий муаммолар қўйди.

Ушбу масалани биринчилардан бўлиб мазкур соҳадаги изланишлари учун иқтисодиёт бўйича 1979 йилги Нобел мукофоти лауреати бўлган Т.Шульц ечишга муваффақ бўлди. У АҚШда иқтисодий ўсишда иш кучининг маълумоти ҳал қилувчи аҳамият касб этганлигини асослади. Олим ишлаб чиқаришни такомиллаштириш ва самарадорлигини оширишга киритилган инвестицияларнинг натижаси –техника тараққиёти бўлгани каби меҳнат ресурслари сифатининг даражаси – таълимга қўшимча маблағларнинг сарфланиши якунидир, деб кўрсатди.

Т.Шульц инсон капиталини келажакдаги даромадларнинг манбаи, ана шу келажакдаги даромадлар оқимини юзага келтиришга қодир бўлган ҳар қандай – моддий ёки инсоний активлар, деб ҳисобларди. Унинг фикрича, инсон капитали жисмоний капитал каби амал этса ҳам баъзи туб фарқларга эгадир. Уларнинг энг асосийси – инсон капиталининг ўз элтувчи шахсидан ажралмаслигидир.

Шу сабабли бозорда фақат инсон капиталининг “ижара”си учун нарх (иш ҳақи ставкаси сифатида) ўрнатилади, лекин унинг активининг нархи мавжуд бўлмайди. Бу инсон капиталини таҳлил қилишни мураккаблаштиради. Иккинчидан, инсон капитали ҳам бозор, ҳам бозорга тааллуқли бўлмаган соҳада фаолият самарадорлигини оширишга қодирдир ва ундан олинадиган даромад ҳам пул, ҳам пул бўлмаган шаклларни олиши мумкин. [T.Shultz , 1968]

Иқтисодиёт фанига қўшган салмоқли ҳиссаси учун Нобел мукофотига сазовор бўлган яна бир америкалик иқтисодчи олим – Г.Беккернинг энг муҳим асари 1964 йилда нашр этилган “Инсон капитали: асосан таълим соҳасида назарий ва эмпирик таҳлил” деб номланади. У инсон капиталида таълим капиталини (умумий ва махсус билимларни), саломатлик капиталини ва касбий тайёргарлик капиталини (малака, тажриба, ишлаб чиқариш тажрибаси), миграция капиталини, шунингдек иқтисодий аҳамиятга эга бўлган ахборотша эгалликни ва иқтисодий фаолиятга мотивацияни ажратиб кўрсатган.

Унинг ҳисоблашича, таълимга маблағ сарфлашда талабалар ва уларнинг ота-оналари бу харажатлардан олиниши кутилаётган даромадни ана шунга муқобил инвестициялар (банкка қўйилган омонатлар фоизлари, қимматли қоғозлардан олинадиган дивидендлар ва ҳоказолар) билан таққослаб кўришади. Г.Беккернинг ҳисоблаб чиқишича, таълимга

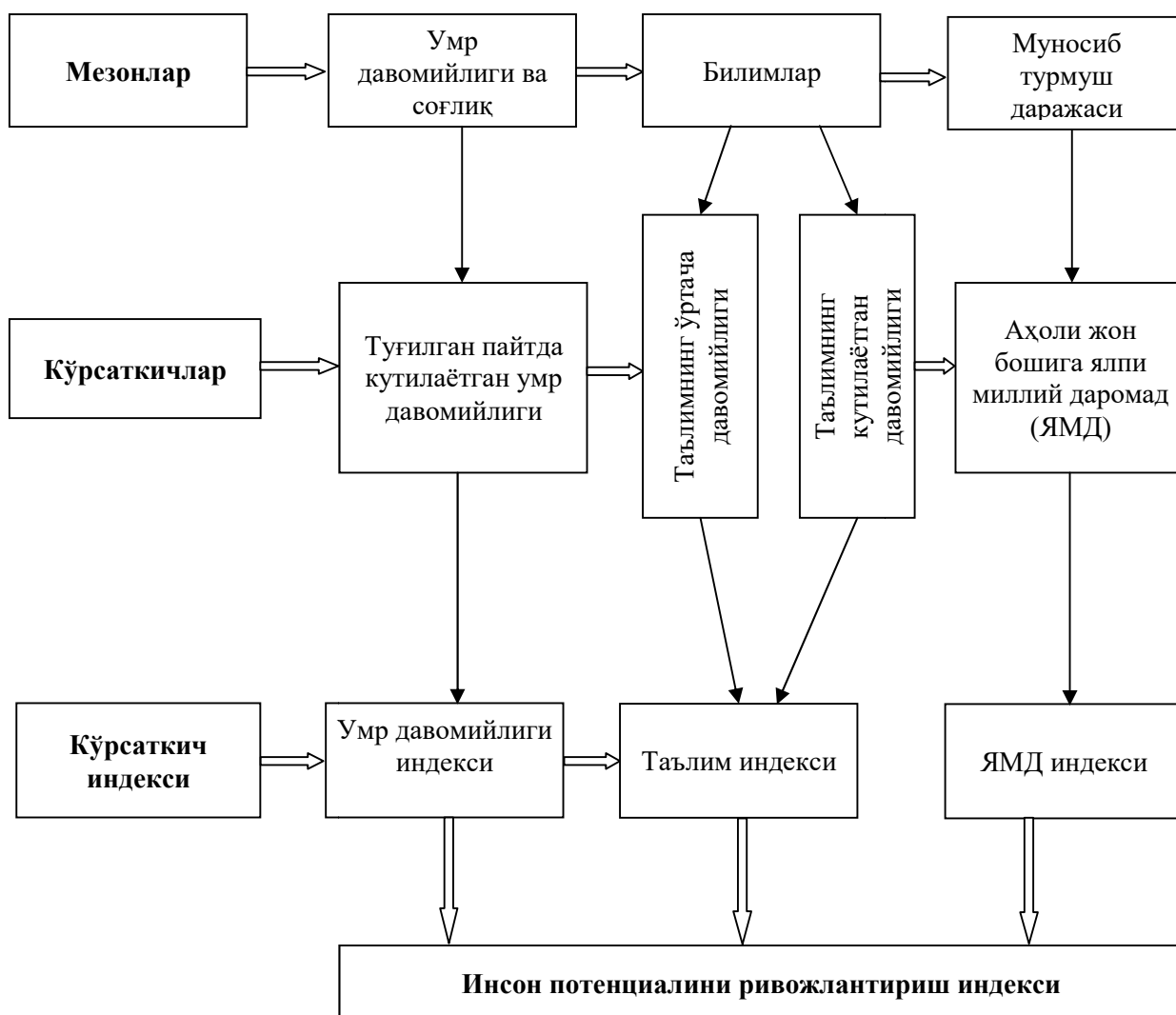
инвестициялар йилига тахминан 12,0 – 14,0 % миқдорида фойда келтиради. У “махсус инсон капитали” тушунчасини ҳам муомалага киритган. Бу категория “умумий инсон капиталидан” фаркли равишда махсус тайёрғалик натижасида эгалланган ҳамда фақат ўзининг корхонаси учун ишлаб чиқаришда манфаат келтирадиган билимлар ва кўникмалар жамланмасидир [Becker Gary S., 1964]

Тадқиқот методлари. Мақолада мавзу доирасидан келиб чиққан мавзуга оид илмий ва назарий ёндашувлар ўрганилиб мушоҳада қилинган. Тадқиқотда белгиланган мақсадга эришиш учун йўналиш танлаб олинган. Эмпирик тадқиқотнинг кузатиш, жамлаш, гуруҳлаш ва маълумотлар манбалари ўртасидаги алоқаларни аниқлаш усулларида ва назарий тадқиқотнинг анализ ва синтез усулларида кенг фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Жаҳондаги турли мамлакатларда турмуш сифатини баҳолаш учун покистонлик иқтисодчи Маҳбуб ул-Хақ бошчилигидаги БМТ экспертлар гуруҳи томонидан интеграл кўрсаткич – Инсон потенциалини ривожлантириш индекси ишлаб чиқилди. У турли мамлакатлар ва минтақалар турмуш даражаси ўртасидаги умумий фарқларни аниқлашда стандарт ва восита вазифасини ўтайди. Мазкур индекс БМТнинг Ривожланиш дастури доирасида инсон потенциалини ривожлантириш тўғрисидаги ҳисоботларда эълон қилинади.

Инсон потенциалини ривожлантириш индексини ҳисоблаб чиқишда кўрсаткичларнинг уч тури инобатга олинади (1-расм):

- инсон туғилган пайтда кутилаётган ўртача умр кўриш – бу чақалоқ туғилган пайтда аниқ ёш гуруҳлари учун ўлим кўрсаткичлари унинг бутун ҳаёти давомида ўзгармай қолиши назарда тутилган умр кўриши давомийлигидир;
- таълим олишнинг ўртача давомийлиги - бу 26 ва ундан катта ёшдагилар таълим олган ўртача давр. Буни ҳисоблаб чиқиш учун аҳоли саводхонлик даражаси ҳамда таълим ҳар бир даражасининг назарий давомийлиги асос қилиб олинади;
- таълим олишнинг кутилаётган давомийлиги - мактабда ўқиш учун расмий белгиланган ёшга етган боланинг, агар аҳолини таълим билан қамраб олиш кўрсаткичлари сақланиб қолган тақдирда таълим олиши мумкин бўлган даврдир. [Абдурахмонов Қ.Х., 2018]
- муносиб турмуш даражаси – бу ишлаб чиқариш давомида ва ишлаб чиқариш омилларига эғалик қилинганда иқтисодиётнинг жамланма даромадидан ўзгаларга тегишли ишлаб чиқариш омилларидан фойдаланганлик учун чиқариб ташланган қисмининг халқаро долларга конвертация қилиниб, мамлакат аҳолисининг йил ўртасидаги сонига бўлинган улушидир. Мазкур кўрсаткич аҳоли жон бошига ялпи миллий даромаднинг харид қобилияти паритети бўйича АҚШ доллариди баҳоланади.

1-расм. Инсон потенциални ривожлантириш индекси

Инсон потенциални ривожлантириш индекси уч ўлчов индексларининг куйидаги ўртача геометрик миқдори жамланмасидир:

$$(I_{\text{турмуш}} 1/3 + I_{\text{таълим}} 1/3 + I_{\text{даромад}} 1/3)$$

Инсон потенциални ривожлантириш индексини ҳисоблаб чиқишга мисол сифатида куйидаги кўрсаткичларини олайлик:

- туғилганда кутилаётган умр давомийлиги – 75,2 ёш;
- таълим олишнинг ўртача давомийлиги – 5,5 йил;
- кутилаётган таълим давомийлиги – 10,4 йил;
- аҳоли жон бошига ялпи миллий даромаднинг харид қобилияти паритети – 2805 АҚШ доллари.

Бу ҳолда ушбу мамлакатда кутилаётган умр давомийлиги индекси куйидагича ҳисоблаб чиқилади:

$$\frac{75,2 - 20}{83,4 - 20} = 0,870$$

Таълим олишнинг ўртача давомийлиги:

$$\frac{5,5 - 0}{13,1 - 0} = 0,478$$

Кутилаётган таълим давомийлиги:

$$\frac{10,4 - 0}{d18 - 0} = 0,576$$

Даромад индекси:

$$\frac{\ln(2805) - \ln(100)}{\ln(107721) - \ln(100)} = 0,478$$

Юқоридаги кичик индексларнинг жамланмаси Инсон потенциални ривожлантириш индексини ташкил этади:

$$\sqrt[3]{0,870 \times 0,503 \times 0,478} = 0,593$$

Ана шу усулда ҳисоблаб чиқиш натижасидау ёки бу давлатнинг Инсон потенциални ривожлантириш индекси кўрсаткичи:

0,8 дан юқори бўлса – у ривожланиши юқори мамлакатлар;

0,5 – 0,8 гача бўлса – ривожланиши ўртача мамлакатлар;

0,5 дан паст бўлса – ривожланиши паст мамлакатлар қаторига киритилади.

Инсон потенциални ривожлантириш индекси бевосита давлат ижтимоий-иқтисодий сиёсати самарадорлигининг асосий мезони сифатида кўрилади. Бошқача қилиб айтганда, давлат шунчаки ялпи ички маҳсулотни кўпайтиришга интилиб қолмасдан Инсон потенциални ривожлантириш индексида ўз ифодасини топадиган фуқароларнинг турмуш сифатини ошириш чораларини кўриши керак. Турмуш сифатини ошириш аҳоли аксарият қисми манфаатларини ифода этадиган ва ҳимоя қиладиган давлатнинг стратегик мақсадидир. Ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши эса бу стратегик мақсадга эришиш воситасидан бошқа нарса эмас.

Иқтисодий назарияда инсон капитали инвестициялар натижасида шакллантирилган ва инсон томонидан жамланган соғлиқ, билимлар, кўникмалар, қобилият, мотивациянинг муайян захираси эканлиги ҳам қайд қилинган. Бу захира ижтимоий ишлаб чиқаришнинг у ёки бу соҳасида мақсадга мувофиқ фойдаланилар экан, меҳнат унумдорлигини ва ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга ёрдам беради, бу билан мазкур инсоннинг иш ҳақи (даромади) кўпайишига таъсир кўрсатади.

Қайд қилинган ва бошқа таърифларни умумлаштирган ҳолда ушбу тушунчанинг асосий маъносини қуйидагича ифодалаш мумкин:

тор маънода: инсон капитали– бу инсоннинг интеллекти, соғлиғи, билими, сифатли ва унумли меҳнати ҳамда унинг турмуш сифатидир;

кенг маънода: инсон капитали– бу иқтисодий ривожланишнинг интенсив ишлаб чиқариш омили, жамият ва оилани ривожлантириш, меҳнат ресурсларининг билимли қисми, интеллектуал ва бошқарув меҳнати, яшаш ва иш жойи муҳитидир.

Инсон капитали турларини унга харажатлар, инвестициялар киритиш нуқтаи назаридан ҳам таснифлайдилар. Шу асосда инсон капиталининг қуйидаги формуласи иқтисодчи олимлар томонидан ишлаб чиқилган:

$$Ик = Тк + Ск + Мк,$$

бунда: **Тк** – таълим капитали;

Ск – саломатлик капитали;

Мк – маданият капитали.

Инсон капитали назариясига мувофиқ одамлар ўзларига инвестиция киритиб, имкониятларини кенгайтиришлари, давлат эса инсон капиталини бойитиш учун маблағ сарфлаб, миллий даромадни кўпайтириши мумкин. Бундай инвестицияларнинг самарадорлиги сарф қилинган маблағларнинг меҳнат унумдорлиги ортиши ва иш ҳақи кўпайиши орқали қопланишида ўз ифодасини топади. Инсон капиталининг шаклланиши манбаларидан (давлат, оила, хусусий шахслар ва бошқалар) қатъи назар ундан фойдаланиш ва бевосита даромад олиш инсоннинг ўзи томонидан назорат қилинади.

Инсон капитали қуйидаги даражалар билан фарқланади:

1. Алоҳида шахснинг инсон капитали унинг саломатлиги, соғлиғи, қобилияти, билими ва кўникмаларидан иборатдир. “Инсоннинг қиймати” унинг ҳаёти босқичларида ортиб боради, бу қийматданунумдорликни ошириш мақсадида фойдаланилади, айти пайтда шахсий капитал даромадларини кўпайтиради ва инсонни ўз қобилиятини янада оширишга шахсий инвестициялар киритишга рағбатлантиради.

2. Корхонанинг инсон капиталида ҳозирги вақтда савдо белгиси, персонал ва янги технологиялар сифатидаги номоддий активлар алоҳида роль ўйнайди. Бу капиталга, шунингдек шахсий инсон капитали активларини (лицензиялар, патентлар, муаллифлик гувоҳномалари), фирманинг номоддий активларини (товар белгилари) ташкилий капитал, таркибий, капитал, бренд-капитал ва ижтимоий капиталини киритиш мумкин.

3. Миллий инсон капитали ижтимоий, сиёсий капитални, миллий интеллектуал устуворликларни, миллий рақобат устунликларини ва миллатнинг табиий салоҳиятини қамраб олади. Миллий инсон капитали ҳар бир ривожланаётган мамлакат миллий бойлигининг ярмидан кўпроғини, жаҳоннинг тараққий этган давлатларида эса 70,0-80,0 % дан ортиғини ташкил этади. [Абдурахмонов Қ.Х., 2018]

“Инсон омили”га оид ҳозирги давр назариясида унинг асосий уч унсури ажратиб кўрсатилади:

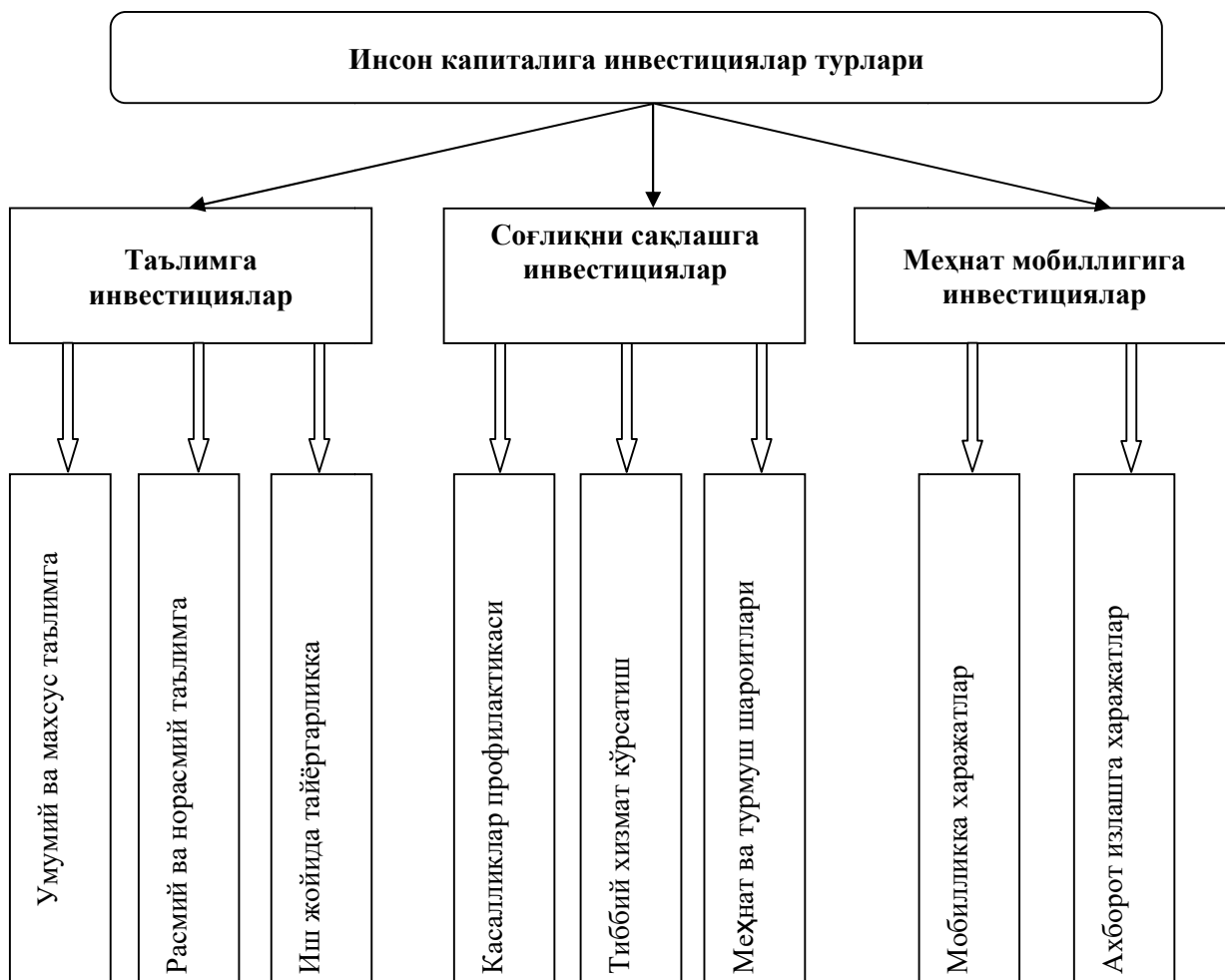
1. инсон капитали, унга ана шу капиталга даромад мос тушади;
2. табиий қобилиятлар, уларга ана шу қобилиятларга рента мос тушади;
3. соф меҳнат.

Юқоридагиларнинг дастлабки икки омили инсон капиталини, ҳамма унсурлари эса умумэтироф этилган маънодаги меҳнатни ифода этади.

Замонавий инновациявий иқтисодиётдаги сифат ўзгаришлари инсон капиталининг аҳамияти беқиёс ошганидан далолат беради. Экспертларнинг маълумотларига кўра сўнгги 100 йил мобайнида жаҳонда ишлаб чиқаришда жисмоний меҳнатнинг салмоғи 90% дан 10% га камайган. Яқин йиллар ичида эса ушбу кўрсаткич 5% га тушиши прогноз қилинмоқда.

Ҳозирги кунда инсон капиталига киритиладиган инвестицияларининг уч тури фарқланади (2-расм):

- таълимга, шу жумладан умумий ва махсус, расмий ва норасмий таълимга, иш жойида тайёргарликка ва малака оширишга харажатлар;
- соғлиқни сақлашга (умр кўриш давомийлиги ва меҳнат самарадорлигини оширишга хизмат қиладиган касалликлар профилактикаси, тиббий хизмат кўрсатиш, пархез таом, меҳнат ва турар жой шароитларининг яхшилашга) харажатлар;
- ходимларнинг меҳнат фаолияти самараси паст жойлардан самара юқорироқ жойларга миграция қилиш имкониятини берадиган мобилликка харажатлар.
- К.Макконел ва С.Брю инсон капиталига инвестициялар — “бу ишчиларнинг малакасини ва бу билан меҳнат унумдорлигини оширишга хизмат қиладиган ҳар қандай фаолиятдир. Кимнигдир меҳнат унумдорлигини оширадиган харажатларга инвестиция сифатида қаралиши мумкин, зеро ана шу чиқимлар келажакда даромадлар оқими билан кўп маротаба кимпенсация қилинади” [Макконел К. Р., Брю С. Л., 1992] деб кўрсатган.
- Инсон капиталига инвестициялар манбалари оила, корхона ва давлатнинг харажатлари ҳисобланади. Оилада фарзандни тарбиялаш ва унга таълим бериш учун харажатлар унинг келгусида самарали меҳнат фаолияти натижасида юқори даромад олиши ҳисобга олинган ҳолда қилинади.
- Корхона ҳам инсон капиталига инвестиция киритилишидан манфаатдор. Чунки билими, малакаси, кўникмалари юқори бўлган ходим корхонада самарали меҳнат қилиши натижасида иш берувчининг даромадларини кўпайтиришга салмоқли ҳиссасини кўшади.

2-расм. Инсон капиталига инвестициялар турлари

Давлат ҳам таълим ва соғлиқни сақлаш тизими сифатини оширига харажат қилиши натижасида ўз миллий инсон капиталини бойитади, бу эса мамлакат иқтисодиётининг барқарор ўсиши ва жаҳон бозоридаги рақобатбардошлигини оширишнинг асосий омилidir.

Муҳтарам Президентимиз Ш.М. Мирзиёев ташаббуслари билан мамлакатимизда ҳам инсон капиталини ривожлантиришга катта эътибор берилиб, улкан ишлар бошланди. Жумладан, касб-ҳунар коллежларида кадрлар тайёрлаш муддатлари қайта кўриб чиқилди. Уларда ишчи касби эгалари, ўрта, технологик малака талаб қиладиган ходимлар тайёрлаш муддатлари 6 ойдан 3,5 йилгача қилиб белгиланди. Ўрта махсус маълумот талаб қиладиган касблар (техникумлар) учун ўқиш муддатлари 9 ёки 11 йиллик умумтаълим мактабларини битирганлар учун тегишли равишда 3,5 ва 1,5 йилни, санъат ва маданият касб йўналишларидаги касблар учун эса – 3 ва 1,5 йилни ташкил этади.

Олий таълим тизимини 2017-2021 йилларга мўлжалланган комплекс ривожлантириш дастури тасдиқланди. Ушбу дастурга мувофиқ 48 та олий таълим муассасасида жами 180 та ўқув, илмий-лаборатория биноси, спорт иншоотлари ва ижтимоий-муҳандислик инфратузилмалари объектларида қурилиш, реконструкция ва капитал таъмирлаш ишлари олиб борилади. Шунингдек, 53 та олий таълим муассасасида 400 та ўқув лабораторияси

босқичма-босқич энг замонавий ўқув-лаборатория усқуналари билан жиҳозланади, 7 та олий таълим муассасасида барча олий таълим муассасалари ўзаро ҳамкорликда фойдаланадиган илмий лабораториялар ташкил этилди.

Олий таълим тизимини 2017-2021 йилларга мўлжалланган комплекс ривожлантириш дастурини амалга ошириш учун йўналтириладиган молиявий маблағлар 1,7 триллион сўмдан зиёд бўлиб, улардан 1,2 триллион сўми ўқув-лаборатория бинолари, спорт заллари ва талабалар турар-жойларини реконструкция қилиш ва капитал таъмирлашга, 500 миллиард сўмдан ортиқ маблағ эса ўқув-лаборатория усқуналари, мебел ва инвентар билан таъминлаш, умумий тартибда фойдаланишга мўлжалланган, барча таълим муассасаларига хизмат кўрсатадиган лаборатория комплексларини ташкил этиш ҳамда ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантиришга сарфланди [Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017].

Ҳозирги вақтда мамлакатнинг Давлат бюджети харажатлари умумий миқдорининг 15,7 % соғлиқни сақлаш соҳасига йўналтирилди. Умуман олганда, кейинги ўн йил мобайнида соғлиқни сақлаш соҳасини ривожлантиришга йўналтирилган бюджет маблағлари ҳамда имтиёзли кредит ва грантлар 750,0 миллион АҚШ долларидан зиёдни ташкил этди.

Барча вилоятлар марказлари ва Тошкент шаҳрида скрининг марказлари ташкил этилди, уларнинг фаолиятини таъминлаш учун 4,0 миллион АҚШ доллардан ортиқ маблағ йўналтирилди. Айни пайтда мамлакатда перинатал марказлар тармоғи ҳам жадал ривожланмоқда. Ўтган ўн йил давомида республикада 11 та перинатал марказ ташкил этилди. Уларда йилига 158 минг нафардан ортиқ, яъни 2000 йилга нисбатан 10 баробар кўп она ва бола тиббий кўрикдан ўтказилмоқда.

Ўзбекистонда соғлиқни сақлаш тизимидаги ислохотларнинг ҳозирги босқичида соғлиқни сақлаш муассасалари тармоғини мақбуллаштиришни ниҳоясига етказиш ва уларни энг замонавий аппаратура билан қайта жиҳозлаш кўзда тутилган. Айниқса, ихтисослаштирилган тиббиёт марказларининг моддий-техник, илмий ва амалий базасини янада мустаҳкамлаш, тиббиёт ходимларини рағбатлантиришга катта эътибор берилади. Бу мақсадлар учун турли манбалар ҳисобидан яқин йилларда 1,5 миллиард АҚШ долларига тенг маблағлар йўналтирилади.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати

1. Shultz T. Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. — N.Y., 1968, vol. 6.
2. Becker Gary S. Human Capital. — N.Y.: Columbia University Press, 1964.
3. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти: ўқув қўлланмаси – Т.: IQTISODIYOT, 2018.– 525 б.
4. Макконел К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т. - М.: Республика, 1992. Т. 2. – С.171.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 18-сон, 313-модда.
6. Абдурахманов К. Х. ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ЗАНЯТОСТ НАСЕЛЕНИЯ / К. Х. Абдурахманов, Э. М. Мухитдинов, З. Г. Шакаров и др. //

- Международный научно-исследовательский журнал. — 2019. — № 4 (82) Част 2. — С. 6—11. — URL: <https://research-journal.org/economical/labor-migration-and-its-impact-on-employment-of-population/> (дата обращения: 02.05.2021.). DOI: 10.23670/IRJ.2019.82.4.028
7. Amanov, O.A. (2018) "INNOVATIVE ACTIVITIES IN THE RURAL LABOR MARKET," *Economics and Innovative Technologies*: Vol. 2018: No. 5, Article 17. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/iqtisodiyot/vol2018/iss5/17>
  8. Аманов О. А., Чулчиев Ж. К. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА //Экономика и социум. – 2020. – №. 12-1. – С. 373-377, DOI: 10.46566/2225-1545_2020_1_79_364, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44830952>
  9. Аманов О. А., Жонузоков Н. Б. ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ НА РЫНОК ТРУДА//Экономика и социум. – 2020 –№. 12-1. –С. 365-372.
  10. Amanov O.A. The Importance of Digital Technologies in Ensuring Employment//Экономика и социум. – 2020. – №. 12-1. –С. 302-314. DOI: 10.46566/2225-1545_2020_1_79_302, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44830940>